

Смутнославный рекорд...

19. септембра 2012 наши русиньскы обчаньскы здружіня: Русин і Народны новинкы, як і Академія русиньской культуры в СР (АРКвСР) дістали штатну дотацію з програму Култура народностных меншын 2012 Уряду влады СР на выдаваня періодичной пресы! Далшы наши тогорічны проєкты до днешнього дня не дістали ніяку штатну дотацію од Уряду влады СР ці Міністерства школства, науки, баданя і шпорту СР – то є смутнославный рекорд у приділеню дотацій на Словеньску!!! Роблю у сфері выдаваня русиньской періодичной, неперіодичной пресы і учебників, в русиньскім русі уж 21 років, але таке дашто єм іщі не зажив!!!

Было написано множество писем, были зреализованы десятки телефонатов, але од штатом плаченых компетентных робітників сьме ся не добили ани того, жебы нам знали повісти, у кого суть контракты на даны проєкты і яка моментално є їх судьба?! Подля мене, панує на компетентных місцях хаос: ліва рука не знать, што робить права. Але нашто бы сьме ся понагляли мы штатны урядници, ведь мы дістаєме реґуларну мзду, а што нам по тім, же редакторы, народностны активісты і їх організації не мають нарок на мзду за свою роботу – а то уж од року 1995. Плат не дістаєме, не дістаєме фінанції на многы річі, як то было перед роком 1995. Але і на то мало, на што маме можность жадати, вызерать, же мугсима чекати три четвертины з рока. Што собі маме думати о такім штаті і єго інтересі о народностны меншыны?

Тот лем раз ся блиснув, а то перед контролєв повніня задач поставленых Европсков уніов, коли Словеньска република ашпірвала на членство в унії. Тогды нечекано сьме зареґистровали веселославный рекорд – штатну дотацію сьме дістали уж зачатком рока – У ФЕБРУАРІ! Інакше, дотації дістаєме каждый рік справила в часі од апріля до авґуста. А то є пізно, бо каждый рік мінімално пів рока народностны організації жыють на довг і в неістоті, ці в обцім даяку дотацію дістануть. Як бы ся дотації приділівали у фебруарі, тогды бы могла наша работа вызерати інакше і могли бы сьме ся надїяти на якусь реалну перспективу.

На дану тему єм хотів писати шырше, але потім єм собі на основі дотеперішніх скушеностей повів, же збыточно метати горох на стїну... Компетентны панове, аж на малы вынаты, суть од наших проблемів далеко, зато їх не болять. А яка буде перспектива народностных култур? Таки вопросы наісто мало-хто з них собі кладе. Нажаль, мы з нима конфронтованы каждорічно, і все бівшу часть з каждого рока. А авізованы законы о підпорі народностных меншын і їх культуры ся ніхто приїмати не понаглять. Нажаль.

А. ЗОЗУЛЯК, шефредактор періодичных і неперіодичных выдань в русиньскім языку

Архієпископ Ян одышов до вічності

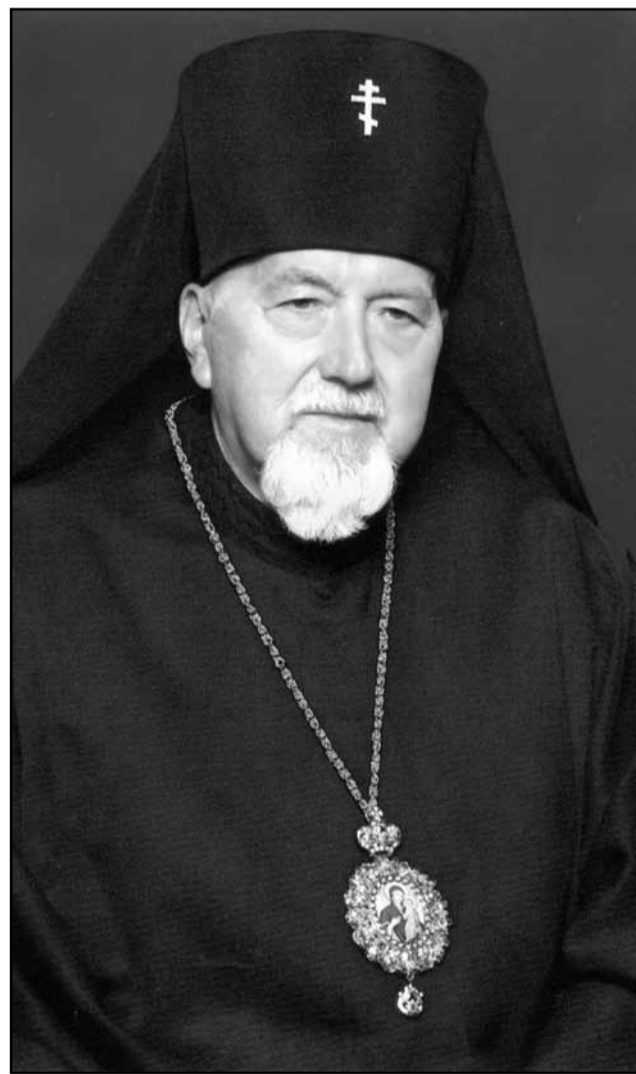
З великым жалєм сьме прияли справу, же 2. авґуста 2012 перед півночов умер найвысший представитель Православной церкви на Словеньску Ёго Высокопреосвященство владыка Ян, архієпископ пряшівський і Словеньска у віці 75 років. З усопшым владыком ся шырока громада росстала 8. авґуста 2012 в катедралнім храмі св. Александра Невского в Пряшові.

Владыка был похованый на цінтерю у своім роднім селі Кравяны (окр. Требішов). Панахіда за помершым была, окрема іншых міст і сіл, і в США, а то день по сконі владыкы Яна, котру одправляв митрополита Кріштоф у православнім селі Напаскіак на западній Алясці. Ведно з ним панахіду одправляли отці духовны, протоереї Мілан Герка, Ян Поланьський, єпископ санфранціський і цілого западу Беньямін і альяськы отці духовны. В короткости владыка Кріштоф заспоминав на владыку Яна, з котрым ся знав понад 30 років. Владыка Ян был посліднім жыючим єпископом з правом высвячати. Одходом владыкы Яна православна церковь стратила єдну зо своїх найвыразнішых особностей послідніх десятиріч.

Владыка Ян довгы roky служыв у Мигалівській єпархії. За мигалівского єпископа был зволений 22. мая 1983 а хіротонію прияв 23. мая 1983. Під єго веджінєм было в Мигалівцях заложене церковне Середне одборне училище святых Кіріла і Мефодія і Матерська школа св. Ростислава.

По смерти архієпископа пряшівского, митрополиты Чеських країн і Словеньска Николая, была му 5. фебруара 2006 уділена функція архієпископа. 11. марца 2006 Єпархіална громада Пряшівской православной єпархії уділила му функцію архієпископа пряшівского і Словеньска, а 7. апріля 2006 был інтронізований до той службы.

Священна синода Православной церкви в Чеських країнах і на Словеньску ведно з духовенством і віруючіма высловила щіре сочувствіє і молила ся за покій души небогого владыкы Яна. Вічная єму память!

Niektoré nedostatky v podpore národnostných menšín

Na Slovensku je akceptovaných 13 národnostných menšín a niektoré okrem finančnej pomoci nášho štátu sú finančne podporované aj svojim materským štátom. Rómovia nemajú svoj vlastný štát a my Rusíni našu Slovenskú republiku považujeme za svoju rodnú vlasť a spolu so Slovákmi máme rovnaké dejiny. Teda od svojho štátu – Slovenskej republiky mali by sme dostávať väčšiu materiálnu pomoc, ako je tomu doposiaľ. Ved' naša národnostná menšina za obdobie rokov 1952 – 1989 zásluhou násilnej, nedemokratickej ukrajinizácie bola úplne odtrhnutá od svojej kultúry. Museli sme proti svojej vôli byť „Ukrajincami“. Drvivá väčšina Rusínov kategoricky odmietla nanútenú ukrajinskú orientáciu a súčasny stav je taký, že následkom ukrajinizácie prevažná časť Rusínov si píše slovenskú národnost'. Podľa Ústavy SR každý občan má právo zvoliť si svoju národnost' sám. Miestne organizácie Rusínskej obrody na Slovensku svoju prácu orientujú na to, aby národné vedomie Rusínov sa upevňovalo v zmysle Ústavy SR. Pre tento cieľ naša vláda je povinná vytvárať také podmienky, aby ustanovenia Ústavy SR boli naplnené konkrétnymi skutkami a aby takmer 250 tisíc Rusínov Slovenska boli považovaní za rovnocenných občanov Slovenskej republiky. Aké vidím nedostatky? Nevieť pochopiť, prečo práve

národnostné menšiny dostávajú na príslušný rok finančné prostriedky až v II. polroku. Rok má predsa 12 mesiacov a teda aj činnosť občianskych združení národnostných menšín, zvlášť vydávanie ich periodickej tlače, je naplánované na 12 mesiacov. Iné organizácie a inštitúcie, ako sú Matica slovenská, organizácie riadené VÚC, Slovenské národné múzeum a ďalšie ústredné príspevkové a rozpočtové organizácie finančné prostriedky na svoju činnosť od štátu dostávajú v 1. polroku. Pritom vieme, že v štátnom rozpočte bolo schválených 4 500 000 € pre národnostné menšiny. Projekty sme odoslali na Úrad vlády SR začiatkom februára 2012. Nedoriešenie finančného zabezpečenia realizácie projektov národnostných menšín k septembru 2012 v minulosti by sa bolo považovalo za úmyselnú sabotáž a vinník by sa bral na zodpovednosť. Vo financovaní projektov národnostných menšín sa umelo vyrábajú byrokratické prekážky, pravdepodobne s cieľom, aby sa zbytočne vyrábala národnostný problém na Slovensku. Som presvedčený, že menej skúsení organizátori kultúrno-spoločenských akcií pre národnostné menšiny pri takejto metodike financovania sa už nikdy nebudú obracať na Úrad vlády SR s projektmi z obáv, že budú musieť na projekty svojich OZ doplácať z vlastného vrecka. **A kde je chyba?** Som presvedčený, že je to vo veľmi zložitej korešpondencii, neprehľadnosti tlačív pre pro-

jekty a pod. Naozaj ľutujem pracovníčky, ktoré vo svojej náplni práce majú agendu financovania národnostných menšín, pretože ich práca je veľmi náročná a zložitá, a pritom hlavné slovo má niekto iný.

Ďalším problémom je, že doposiaľ nie je prijatý v NR SR zákon o financovaní národnostných menšín, aj keď na druhej strane naši vládni predstavitelia uisťujú Radu Európy, že náš štát riadne financuje národnostné menšiny.

Aký je rozdiel v právach a povinnostiach medzi občanmi SR? Veľký. Jedna skupina obyvateľstva na rozvoj svojej kultúry dostáva finančné prostriedky začiatkom roka a druhá, teda národnostné menšiny, doslova musia žobrať jednak od štátu a jednak od sponzorov. Konkrétne naša organizácia nemôže žiadnu akciu uskutočniť bez žobrania od sponzorov a to preto, že pridelovanie finančných prostriedkov na niektoré akcie je iba symbolické. Národnostné menšiny nedostávajú od štátu finančné prostriedky na réžiu svojich OZ, na mzdy, na vybavenie pracovných priestorov a pod. Otvorene musím vysloviť svoj názor, že v uvedených prípadoch ide o diskrimináciu národnostných menšín, a toto je v demokratickom štáte neprípustné. Som vlastencom našej krajiny, takým, ako aj ten, ktorý má vyššie výhody od štátu.

(Pokračovanie na 2. strane)

Далша полеміка зо Сополігом

На неправду не мож не реаговати. 27. юна 2012 був опублікований на інтернетовій сторінці «Закарпаття онлайн» (<http://zakarpattya.net.ua/Special/96958-Pravda-ochi-kole-abo-vidpovid-Myroslava-Sopolygy-na-insynuatsii-InfoRusyna>) одзвів Мірослава Сополіги на мою статтю в *InfoРусині*.

В реакції їм повинен конштатовати, же я не їм «колишній доцент і кандидат наук» і не добивам ся ани професорського титулу, ани титулів «модерних» академіків. Зо своїма титулами я знам добрі розпознати інсинуації і лжи М. Сополіги, якими є переповнена його злостна і ненавистна відповідь на мою статтю. То свідчить о його бесхарактерности і якостях, які він приписує все комусь другому. Скривать ся за історичний термін Русин Київської Руси. Таку «транслітерацію» може аплікувати на сучасність лем неганебник його типу. Таким фіглям не вірити ниякий Русин. Ани тзв. «Русин-Українець», бо таких не є нігде на світі, лем у фантазії М. Сополіги і тих, што тоту назву ведно з ним аплікують, хоць і самы їй не вірять, бо нігде у світі їй ніхто не решпектує. Вшыткым є ясне, же то є фалзифікація історії Русинів. Але Русини акцептують і решпектують назву „Українець“ як члена великого славянського народу, ку котрому все мають чутливе одношіня. Але одвергують такы вертила, яким є М. Сополіга і «іже з ним», што Русинів зневажують наперек тому, же сусідні народы їх тримають в почливости од часів заселёваня нима карпатських регіонів аж до сучасности. Їм є ясно, як божий день, же Русини на карпатській землі жыли уж в передмадарській і передтатарській добі. На тій землі їх стрітили нелем кочовны Мадяре, але і іншы тогдышні кочовници. Переберали од них способы усілого жывота, народну культуру і віру, і жыли з нима в приятельстві. Їх історичнов отчизнов є карпатська земля по обидвох боках Карпат на выход од Татар аж по днешню Румунію. То ніхто, окрем запеклых антирусинів, на світі не поперать.

М. Сополіга не мать ниякы аргументы, жебы досвідчив, же я свої тверджіня не докладую фактами. Зато з бесприкладнов підлостёв ся знижує к особным уражкам. Не йде о ниякых зрадників Русинів ці псевдорусинів, котрых він обвинює зо вшыткых смертелных гріхів, же они українізували Русинів на початку 50-ых років минулого стороча. Лем бесприкладный лугарь може штось подобне повісти о Русинах по ніжній революції, о якийсь „русинський карт“: М. Сополіга належить к тым „знахабнілым і бесхарактерным людкам“, котры ведно з його інтриганством суть шыроко знамы нелем у Свіднику, Пряшові і Братіславі, але як ся указало недавно, і за границями Словеньска. Він хоче все паразитовати на русинстві. Ігнорує, же десятки тисяч Русинів демонструють своє русинство і з каждым списованём жытельства на Словеньску їх число росте а неекзистуюча народность „Русин-Українець“ ся там ани не обявує. Трубить до світа, же є „дійсний Русин“, хоць вшыткым Русинам є ясне, же є заядлый антирусин.

М. Сополіга без будь-якой причіны выдумав на ня, же я „після солідного радянського вишколування в Росії (1965 р.) активно включився в процес форсування йому (т. є. – мені – В. Х.) рідной ідеології а також у процес інкрімінованої «українізації»... Што слово, то бескрайна лож... Обвинює ня з участи в українізації, котру він сам ведно з активными помічниками з „Культурного союзу українських трудящих“ перед роками реалізував, здадо ся, скоро навечно. Треба мати „высокий і гордый“ титул „доктора наук“ типу М. Сополіги, жебы історичных Русинів глядати уж в Київській Руси а границу українського етніка находити аж перед словеньськыма Татрами в Остурні, і тым хвалити ся перед універзітнов публікю аж в Ужгороді. Він міг собі споманути, же тото місто было русинськым уж на початку історії Русинів, іщі перед навалов Арпадовых кочовных горд, і тепер ним є в їх модерній історії.

Але верну ся к твєдженю, же я, не він, українізував Русинів. Як новый центральный іншпектор я за два роки – 1958/1960 – навщівив вшыткы русиньскы окресы выходного Словеньска, жебы ем ся на властны очі пересвідчив о ситуації в тзв. українських школах. Veni! Vici! Fugit! І по двох роках ем одышов із бывшего повіреніцтва школства і з функції центрального школьського іншпектора. Продовжовав ем свою роботу русисты на Філософській факулті Універзіты Коменського. За пару років ем написав і обгаїв кандидатську і доцентську габілітацну роботу. Аналізовав ем в ній поетичну творчость Владиміра Маяковського. Історично критичнов анализ ем доказав, же тота творчость од зачатку і до кінця є не соціалістична, але футуристична і ей автор є знаменитый руський футуриста. Чеська і словеньска русистика і цілково літературна критика акцептовала і привітала тоту мою концепцію. Лем советська критика за мою концепцію поетичной творчости Маяковського ня обвинила, же ем опортуністом. М. Сополіга о мойй конкретній роботі не знать ніч, але бреше о мі збіснїло. Але лем культурны Русини знають о мі, коли і што я робив і што тепер роблю. Я з нима жыю в приятельських односінах, як з нормальными людми. На Словеньску не было ниякой українофобії, тым веце не было і не є ниякого плюндрованя українства. Русини не „ворогували“ і не „ворогують“ з Українцями. Не они написали десятки публікацій о Русинах і русиньскім языку, же то лем „говірка“, не літературный язык?! Хто выдумав етикету „політичний русинізм“ і т. п.? То хто же кого „плюндрував“? М. Сополіга представлять акції Русинів перед минулорічным списованём жытельства Словеньска, же они мали іншакый ціль, а то – „остаточно зліквідувати українців“.

Як всягды інде, і ту він затаює правду. Русини николи не мали інтерес ліквідувати Українців. Русини уж од першых кроків по ніжній революції акцептовали і выголошовали Українців за братський народ, але настоёвали на тім, же они не мають право скривати ся за Русинів. Ниякых „Русинів-Українців“ не є на світі, ани не было. Суть лем Русини і Українці! Выходить смішно, кідь доктор наук М. Сополіга трепле неправды о історичных Русинах Київської Руси і порівнує їх з етнічными Русинами Словеньска в сучасности. Кідь він твердить, же границя українського етніка сягають аж перед словеньскы Татры, то він свідомо вбивать клин роспору міджі Українців і Словаків. Тым веце, же тото етнікум є русиньске, а не українське.

Василь ХОМА, Братіслава

• Обгаююча свою дїзертачну роботу з русиньского языка (ї написану в русиньскім языку) ПгДр. Кветослава Копорова.

Нова кваліфікована сила в словеньській русиністіці

Пряшівска універзіта в Пряшові 25. септембра 2012 вступила до нового академічного року 2012/2013, котрый був офіціально і святочно отворений в пряшівскім Театрі Йонаша Заборьского. Властно цілий рік 2012 є святочным і визначным про Пряшівску універзіту, бо в тім році святкує 15-річний юбілей свого vzniku, духом якого было наповнене і святочно отворіня нового академічного року.

У звязи з тым фактом хочеме підкреслити, же зачаток нового академічного року був святочным нелем про універзіту як цілок, але тыж про Інштїтут русиньского языка і культуры ПУ як ей інтегралну часть. Доводом к тому ся стали главно позітивны новины, зміны, а вдяка тому вірїме же і надїї на ліпшу перспективу, з якими ІРЯК ПУ вступать до нового академічного року.

В першій ряді нас тішить персональне добудованя робочого колектіву інштїтуту високо кваліфікованым і реномованым одборниками на лінгвістичны (проф. ПгДр. Юлія Дудашова, др. н.) і на літературознавательскы дісціплїны (Мгґр. Валерій Падык, к. н., доц. Др. Андрій Антоняк, к. н.). Іде о фундаменталны предметы з ядра бакаларьского і магістерьского штудійного програму русиньскій язык і література, котры уж в минулім академічнім році – у звязи з отворінём магістерьского штудійного програму – собі выжадовали адекватне персональне добудованя інштїтуту. В другім ряді нас іщі веце тішить, же к тым кваліфікованым одборникам прибыла нова, віком молодша кваліфікована сила – членка дотеперішнього колектіву робітників інштїтуту, яка послїлнить його одборне ядро а таксамо словеньску русиністіку в обцім, ПгДр. Кветослава Копорова, котра 17. септембра 2012 по скінчіню екстерного докторандьского штудія успішно обгаїла на ФФ ПУ свою дїзертачну роботу на тему *Орфоепічна характеристика русиньского языка на границі выходо- і западославянських лінгвокультурных контактів. З основных принципів русиньской высловности*. За великий плус обгаєной роботи поважуєме нелем спрацованя даной теми, бо ей выслідкы можуть послужити к розроблїню орфоепічної уровни сучасного русиньского языка, што дотеперь в словеньській русиністіці было зробене лем в назнаках, але і факт, же на Пряшівській універзіті то была перша обгаєна робота – написана в русиньскім языку. Хоць К. Копорова не робить довго в даній сфері, думаєме собі, же так тема ей дїзертачной роботи, як і будуча науко-педагогічна робота на універзіті буде приносом про розвой русиньского языка і карпаторусиністіку в обцім.

Успішна обгаєба дїзертачной роботи К. Копоровой ся одбыла на Інштїтуті русістікы, україністікы і славістікы ФФ ПУ перед комісіов про обгаєбы, членами котрой были: проф. ПгДр. Марія Чїжмарова, к. н., председкыня, ФФ ПУ в Пряшові, емерітний професор ПгДр. Івор Рїпка, др. н., Братіслава, доц. ПгДр. Елена Красновска, к. н., ПдФ Тырнавской універзіты, доц. ПгДр. Маріанна Седлакова, ПгД., ФФ УПІШ в Кошіцях, і доц. ПгДр. Петер Женюх, др. н., Славістичный устав Яна Станіслава САН в Братіславі. Школительков дїзертачной роботи К. Копоровой была доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., Інштїтут русиньского языка і культуры ПУ в Пряшові, а опонентами: проф. ПгДр. Юлія Дудашова, др. н., ФФ ПУ в Пряшові, проф. ПгДр. Осиф Сїпко, ПгД., ФФ ПУ в Пряшові, і емерітний доцент ПгДр. Василь Ябур, к. н., з Кошіць, котры предложены на обгаєбу роботу дїзертанткы оцінили високо позітивно.

По успішній обгаєбі роботи уведжена комісія єдногослоно рекомендовала ПгДр. Кветославі Копоровій удїлити научный титул „ПгД.“ (*PhD. – Philosophiae Doctor*) в штудійнім одборі 2.1.28 славянськы языки і літературы, в штудійнім програмі славістіка. Гратулуєме.

А. П., фотка авторкы

НАРОДНІ НОВИНКИ

Prešov, SR. Tel.: 0905 470 884. Регістрацне ч. EV 327/08, МІС 49 438. Предплатне на рік € 8,50 €. Опублікованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2